МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ “ЖІНКИ У ФІЗИЦІ”
(Париж, штаб-квартира ЮНЕСКО, 7–9 березня 2002 р.)

INTERNATIONAL CONFERENCE “WOMEN IN PHYSICS”
(Paris, UNESCO Headquaters, March 7–9, 2002)

З 7 до 9 березня 2002 року в Парижі в штаб-квартирі ЮНЕСКО відбувалася міжнародна конференція “Жінки у фізиці”, яку організувала Міжнародна спілка фундаментальної і прикладної фізики (IUPAP). У ній взяло участь понад 300 учасників з 65 країн, серед яких приблизно 15 відсотків складали чоловіки. Ця конференція є однією з низки важливих подій, які започаткувала Світова конференція з науки (Будапешт, 1999 р.).

Відомо, що кількість жінок, які обрали своєю професією фізику, а також пов’язану з нею інженерію, що вимагає сильної підготовки з фізики, є традиційно малою. До того ж, відсоток жінок у цих галузях значно зменшується з кожним щаблем кар’єрної драбини. Для того щоб зрозуміти, чому так мало жінок обирають фізику як професію, а також щоб розвинути стратегію залучення жінок у фізику, IUPAP в 1999 р. організувала робочу групу для підготовки конференції “Жінки у фізиці”. Притому передбачалося, що вироблену стратегію й набутий досвід можна буде застосувати й до інших професій.

Робоча група працювала під керівництвом доктора Марсії Барбоси (Інститут фізики, Бразилія). Ця група ініціювала міжнародний питальник для жінок, які працюють у галузі фізики, і запросила делеґації фізиків від кожної країни взяти участь у конференції. Питальник і короткі повідомлення, які підготували більшість національних представників, показали, що найвищий відсоток жінок серед тих, хто отримав ступінь доктора у фізиці (відповідник кандидата наук в Україні), складає 20–27 відсотків (Індія, Австрія, Польща і Франція) і найнижчий — 8–9 процентів (Японія, Південна Корея, Нідерланди та Німеччина).

З вітальними промовами до учасників конференції звернулися спеціяльний уповноважений у справах наукових досліджень Европейського Союзу Філіпп Бусквін, помічник генерального директора з природничих наук при ЮНЕСКО Валтер Ерделен і президент IUPAP Бартон Ріхтер. На конференції було проголошено 11 запрошених доповідей. Серед доповідачів були: Роман Чуйко, директор Центру статистичних досліджень при Американському інституті фізики, США; Тереза Ріс, Університет соціяльних наук, Великобританія; Клаудін Германн, Лабораторія фізики конденсованого стану, Еколь Політекнік, Франція; Занг Хуезонг, посол в ЮНЕСКО від Китаю; Йоср Гамал, Каїрський університет, Єгипет; Еліза Баджіо Сайтович, віцепрезидент Бразильського фізичного товариства; Масако Бандо, Університет Аїчі, Японія; І. П. Іпатова, Інститут імені Йоффе, Росія; Катрін Цесарскі, генеральний директор Південно-Европейської обсерваторії, Німеччина; Ненсі Гопкінс, Масачусетський технологічний інститут, США; Роґіні Годбоул, Центр теоретичних досліджень, Індійський інститут природничих наук, Індія. Також під час конференції працювало 6 круглих столів, за якими обговорювали такі теми: “Залучення дівчат до фізики”, “Започаткування успішної кар’єри у фізиці”, “Залучення жінок до керівних структур у фізиці”, “Поліпшення суспільної атмосфери для жінок у фізиці”, “Дослідження з реґіональних відмінностей”, “Балансування сім’ї та кар’єри”.

Конференція прийняла 8 резолюцій, звернених до шкіл, університетів, науково-дослідних інститутів, індустріяльних лабораторій, наукових товариств, національних урядів, аґенцій, які надають ґранти, і до IUPAP. У резолюціях підкреслено важливість таких моментів:

- Надання дівчатам однакових з хлопцями можливостей і підтримки у вивченні фізики.
- Забезпечення студенткам однакових зі студентами можливостей для досягнення успіху.
- Забезпечення рівности шляхом установлення й оголошення прозорих і чесних механізмів зарахування на роботу, а також рецензування і схвалення запитів на фінансування.
- Сприяння успішній кар’єрі жінки, яка має сім’ю, дітей (установлення гнучкого графіка роботи, надання можливости для працевлаштування членів сімей, де обоє є науковцями).

- Включення жінок до складу керівництва університетів та інститутів, національних комітетів з планування й рецензування.
- Збір статистичних даних, з ґендерними включно й забезпечення доступу до них.

Робоча група проситиме IUPAP схвалити резолюції на своїй Генеральній Асамблеї, яка відбудеться в жовтні, і сприяти їх втіленню. Матеріяли конференції, які міститимуть запрошені лекції, короткі повідомлення від кожної країни і висновки круглих столів, будуть опубліковані влітку.

Україну на цій конференції представляли три учасники: к. ф.-м. н. Оксана Пацаган (Інститут фізики конденсованих систем НАН України, Львів, керівник групи), к. ф.-м. н. Алла Моїна (Інститут фізики конденсованих систем НАН України, Львів) і к. ф.-м. н. Олена Верцанова (Національний технічний університет "Київський політехнічний інститут", Київ). На конференції українські учасники подали стендову доповідь на тему "Жінки у фізиці в Україні" і взяли участь у трьох круглих столах.

Конференція відбулася завдяки фінансовій підтримці, яку надали понад 25 організацій, включаючи як міжнародні організації, так і спонсорів з окремих країн Азії, Європи, Латинської й Північної Америки. Докладнішу інформацію про конференцію можна знайти в Інтернеті: http://www.iupap.org

Оксана Пацаган

К. ШТЕПА, Ф. ГОУТЕРМАНС. ЧИСТКА В РОСІЇ. (Переклад з англійської Юрія Ранюка)
(Харків: Фоліо, 2000, 176 с.)

K. SHTEPA, F. HOUTERMANS. RUSSIAN PURGE. (Translated into Ukrainian by Yurij Raniuk)
(Karkiv: Folio, 2000, 176 p.)

Книгу "Чистка в Росії" написали видатні вчені. Кость Штепа — відомий свого часу київський професор, завідувач кафедри середньовічної історії Київського університету й водночас старший науковий співробітник Інституту історії Академії наук. Фрідріх Гоутерманс — німецький антифашист, професор фізики, що прибув до Харкова в 1935 році і до самого арешту працював на посаді керівника лабораторії в Українському фізико-технічному інституті. Шляхи цих непересічних особистостей перетнулися в березні 1938 року в Лук'янівській в'язниці Києва.

Друзі (а вони ними стали) чотири місяці провели в одній камері, де між ними точилися пристрасні суперечки стосовно подій так званої «великої чистки», жертвами якої вони стали. Опинившись на Заході, вони за сприяння Нобелівського лауреата Нільса Бора в 1951 році в Лондоні видали англійською мовою книгу про події 1937–1938 рр., при написанні якої опиралися на власний досвід і свої спостереження. Книга була видана під псевдонімами Ф. Бек і В. Годін. Вона має дещо абстрактний характер і нагадує швидше серйозну наукову працю, аніж художній твір чи мемуари. (Анотація).

І. Р. ЮХНОВСЬКИЙ, М. П. КОЗЛОВСЬКИЙ, І. В. ПИЛЮК. МІКРОСКОПІЧНА ТЕОРІЯ ФАЗОВИХ ПЕРЕХОДІВ У ТРИВИМІРНИХ СИСТЕМАХ
(Львів: Євросвіт, 2001, 592 с.)

I. R. YUKHNOVSKII, M. P. KOZLOVSKII, I. V. PYLYUK. MICROSCOPIC THEORY OF PHASE TRANSITIONS IN THE THREE-DIMENSIONAL SYSTEMS
(Lviv: Eurosvit, 2001, 592 p.)

Монографія присвячена методові прямого розрахунку основних характеристик тривимірних фізичних систем в інтервалі температур, що включає точку фазового переходу другого роду. Опис фазового переходу здійснено з перших принципів з використанням явного вигляду гамільтоніяна системи та якобіяна переходу від вихідної системи індивідуальних координат частинок до нових (колективних) змінних.

Для тривимірної ізинґоподібної системи знайдено аналітичні вирази для критичної температури й термодинамічних функцій, установлено їхній зв'язок з мікроскопічними параметрами системи.

Побудована теорія фазового переходу ґрунтується на використанні неґаусових базисних мір і може бути застосована в широкому класі фізичних систем. (Анотація).

А. В. СВІДЗИНСЬКИЙ. МІКРОСКОПІЧНА ТЕОРІЯ НАДПРОВІДНОСТІ
(Луцьк: Вежа, 2001, 256 с.)

A. V. SVIDZYNSKY. MICROSCOPIC SUPERCONDUCTIVITY THEORY
(Luts'k: Vezna, 2001, 256 p.)

Книга містить систематичний виклад мікроскопічної теорії надпровідности та основ теорії надплинности. Автор обмежився матеріялом, який на сьогодні можна вважати достатньо добре вивченим і який не викликає серйозних дискусій. Вельми нетривіяльні фізичні результати теорії надпровідности та розроблені